

DEKORATIV RANGTASVIR

Ilhom Halilov

dotsent

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti
Toshkent, O'zbekiston

DOI: <https://doi.org/10.37547/ssa-V4-I1-4>

Annotatsiya: Ushbu maqolada dekorativ rangtasvirning paydo bo'lishi, uning rivojlanishi haqida so'z boradi. Tasviriy san'atning bu yo'nalishi o'ziga xos bo'lib, unda ranglarning tiniqligi, kompozitsiyaning aniqligi, to'liqligi, geometrik shakllari bilan boshqa janrlardan ajralib turadi. Bu janr qadimgi Misrda paydo bo'lgan va bosqichma -bosqich rivojlanib borgan.

Kalit so'zlar: dekorativ rangtasvir, moybo'yoq, ko'p figuraviylik, geometrik shakllar, qadimgi Misr, rassomlar, noodatiylik, haykaltaroslik, amaliy san'at, dastgohli rangtasvir

KIRISH

Tasviriy san'atning eng yorqin yo'nalishlaridan biri dekorativ rangtasviridir. Uning asosiy belgisi bezashdir. Uning o'ziga xos xususiyatlari - sof ranglar, mantiqiy kompozitsiya va puxta ishlab chiqilgan shakllar. Lotincha "decus", "bezak" deb tarjima qilingan. San'atda bu nafis, sayqallangan detallar, arxitekturani bezash yoki binolarni bezash uchun bezakdan foydalanish. Ushbu kontseptsiyaga vitrajlar, freskalar, mozaikalar, shuningdek, maxsus effektli san'at asarlari kiradi. Dekorativ rangtasvirning rivojlanish tarixi ko'p ming yilliklarga borib taqaladi. Uning eng qadimgi namunalari g'or devorlariga chizilgan hayvonlarning g'or tasvirlaridir. Ushbu tasvirlar qachon chizilganligi aniq emas. Ammo olimlar ularni eski tosh davri deb ataladigan paleolit davriga bog'lashadi. Tasvirlar relyef shaklida qilingan yoki o'tkir asbob bilan tirnalgan, shuningdek, yog' yoki suyak iligi bilan aralashirilgan ikkita bo'yoqdan iborat qizil loy, qora kuyik va jigarrang bilan surtilgan. Vaqtlar o'tishi bilan devoriy suratlar ham va undagi figuralar tiniqlashib borgan. Qadimgi Misr qabrlarining rasmlari musiqiy ritmi va kompozitsiyaning tiniqligi, chiziqlarning nafisligi bilan ayniqsa yuksak mukammallikka erishdi (oxirgi dunyo rasmlari, jumladan, kundalik va jangovar sahnalar, hayvonlar tasvirlari). O'rta asrlarga kelgandan so'ng, jamoat binolarining devorlari va qabrlarini bezatgan mozaika va vitrajlar tufayli dekorativ san'at keng tarqaldi. O'rta asrlarda janrning o'zgarishi rassomlarni dekorativ san'atga bo'lgan qarashlarini o'zgartirishga majbur qildi. Yorqin, nozik tasvirlar paydo bo'ldi va har xil geometrik shakllar bilan to'ldirila boshladi. XX asr oxiri - XX asr boshlarida rangtasvirning turli turlarini jonlantirish va dekorativ-amaliy san'at va me'morchilik bilan birlashtirib, yagona ansamblga birlashtirishga urinishlar bo'ldi. Dekorativ rangtasvirning texnik vositalari ham takomillashtirilib, yangilanmoqda.

ASOSIY QISM

XX asrda zamonaviy arxitektura shakllari bilan uyg'unlikda tomoshabinni jalb qilishga intiladigan majoziy va planar, bezakli rasmning roli oshadi. Shu bilan birga, dastgohli rangtasvir hali ham katta rol o'ynaydi, garchi badiiy shaklning dekorativ elementlari ko'pincha molbertni umumiy me'moriy-badiiy ansamblning bir qismiga aylantiradi. Tasviriy san'atning bu yo'nalishi rasmning interyerning boshqa tarkibiy qismlari bilan uyg'un uyg'unligini yaratishga qaratilgan. Ammo bu yerda ham shaklni qurish va rangni qo'llash qonunlari mavjud. Rassom bu janrda har doim ikkita vazifaga duch keladi: vizual yechim va ichki dizayn. Ushbu yo'nalishda materiallarni tanlashda hech qanday cheklovlar yo'q. Ko'pincha rassomlar bo'yoqlardan (guash, akril, akvarel) foydalanadilar, lekin ular siyoh va qalam bilan ham ishlashlari mumkin. Ish quyidagi algoritimga muvofiq amalga oshiriladi:

- Ob'ektlarning nisbatlarini o'zgartirish;
- Perspektivni buzish;
- Ob'ektlar shaklining xarakterli xususiyatlarini mustahkamlash;
- Ob'ektlar hajmini rad etish (qisman yoki to'liq);
- Asosiy ranglarning yorqin kombinatsiyalaridan foydalanish;
- Rangli dog'larni mahalliy qo'llash;
- Qora yoki rangli konturdan foydalanish;
- Ob'ektning detallari va chiziqlaridan yagona bezak naqshini yaratish.

Dekorativ rangtasvirida ba'zi cheklovlarga qaramay, rassomlar ushbu badiiy yo'nalishda o'zlarining uslublarini yaratishlari mumkin. Oqjana Abdalievanning obrazli kompozitsiyalariga e'tibor bering. Rassom shakl bilan osongina o'ynaydi, bezak qismlarini kiritadi va ob'ektlarni stilize qiladi. Uning asarlari juda nazokatli, yumshoq, qulay. Shu bilan birga, rassomning uslubi individual va taniqli.

Yosh rassom Aksana Abdalievna

Uning rasmlariga birinchi qarashda yengillik va vahiyilar iziga tushib qolasiz. Uning asarlarida davr mavzulari tasvirlanmagan. Bu hayotiy sahnalarni, sokin quvonchli daqiqalarni, insonlarning yuzidagi samimiy kulgilarni tasvirlashga harakat qiladi. Kartinada bir qarashda dekorativ rangtasvirga xos bo'lgan xususiyat va belgilarni ko'rish mumkin. Bunda inson tanasining g'ayrioddiy holatda tasvirlanishi, ranglarning tiniq berilishi, ulardagi geometrik shakllar, liniyalarning aniq berilishini ko'rishimiz mumkin. , rassom tomoshabinning barcha e'tiborini aniq bir tafsilotga, rasimga yoki ob'ektga qaratadi. Bu ob'ekt dominant, qolganlari faqat uni to'ldiradi. Kompozitsion yechim shundayki, rassom nigohni o'zi taklif qilayotgan rasm nuqtasiga qaratishga majbur qilgandek;

ikkinchi turdagi ishlarda diqqat markazi, dominant yo'q. Rasmda mavjud bo'lgan barcha ob'ektlar bir-biri bilan uzviy bog'langan, tomoshabinning nigohi bitta kompozitsion ob'ektga uzoq vaqt turolmaydi. U kartinaning bir elementidan ikkinchisiga o'tib, umumiy taassurotni shakllantirganga o'xshaydi.

Tasviriy san'at rivojlanishining keyingi yillarida ko'pgina eksperimental shakllar dekorativ janming kichik tiplariga aylandi. Eng mashhurlari kubizm yo'nalishidir. Birinchisi, uch o'lchamli ob'ektni elementar figuralarga ajratish va keyin uni qayta tiklash g'oyasiga asoslanadi, lekin ob'ektning ikkala tomonini bir vaqtning o'zida tasvirlash bilan ikki o'lchovli makonda. Dekorativ rasmning ushbu kichik turining kelib chiqishi frantsuz rassomi Pol Sezanning asarida topilgan va bu harakatning paydo bo'lishi Pablo Pikasso bilan bog'liq. Hozirgi vaqtda ushbu janr faol rivojlanishda va o'zgarishda davom etmoqda. Moda kesilgan chiziqlar uzoq vaqt davomida sinab ko'rilgan va sinovdan o'tgan. Bugungi kunda rassomlar boshqa shakllar bilan tajriba o'tkazmoqdalar. Yangi imkoniyatlar o'rganilmoqda, tajribalar nafaqat turli xil geometrik shakllar bilan emas, balki yorug'lik bilan amalga oshirilmoqda. Amerikalik rassom Erin Xansonning natyurmortlari uslub jihatidan butunlay boshqacha. Uning asarlarida ta'sirchanlik va bosim juda ko'p. Erin rasmlaridagi shakl va rang yagona ansamblni tashkil qiladi, unda faqat daraxtlar yakka qismni bajaradi.

Erik Hanson

Oleg Davydovning zamonaviy natyurmortlar va manzaralari dekorativ rangtasvir asarlarining yorqin namunasi. Ushbu ishlar puxta o'ylangan va mos keladi va ayni paytda original bo'lib qoladi.

Oleg Davydov natyurmort

XULOSA

Hozirgi davrga kelib dekorativ rangtasvir ham davr ruhiga mos holda o'zgarib bormoqda. Hozirgi kunda zamonaviy san'atning tez suratlarda o'sib borishi yangi yo'l va yangi g'oyalarni kashf qilmoqda. Bu esa san'at ijodkorlarini yanada ko'proq ishlashiga va xalqni ko'proq harakat qilishga undamoqda. San'at tarixiy taraqqiyot jarayonida hamisha ijtimoiy ehtiyojlarni qondirib kelgan. San'at ijtimoiy hayotning murakkab, rango-rang munosabatlari bilan aloqador bo'lib, u bir vaqtning o'zida ham mehnatning alohida turi, ham ijtimoiy ishlab chiqarishning maxsus sohasi, ham ijtimoiy ongning bir shakli, ham o'ziga xos bilim sohasi, ham ijodiy faoliyatning bir ko'rinishi sifatida amal qiladi. San'at ijtimoiy hayotning mustaqil bir sohasi bo'lib, o'ziga xos qonuniyatlari vazifalariga ko'ra u alohida jamiyat birligini ifodalaydi. San'at jamiyatning barcha tomonlariga ta'sir o'tkazadi, ijtimoiy ongning barcha shakllari bilan aloqaga kirishadi, hayotning turli jabhalarida odamlar faoliyat olib borishlarini rag'batlantiradi. Dekorativ rangtasvirda qo'llanilgan ramzlar va belgilarning falsafiy yechimlari o'ziga

xosdir. Demak zamonaviy san'atda ijodiy g'oyaning ochib berish uchun makon va zamon tushunchasi va ranglarning psixologik jixatlari katta ahamiyatga ega ekanligiga iqror bo'ldim. Shu jihatlari bilan dekorativ rangtasvir zamonaviy jamiyatning asosiy bo'gini bo'lgan inson ongiga kata ta'siri bilan ahamiyatlidir. Asarlarni tushinish va ularni tahlilida albatta hikoyanafislikka e'tibor berish lozim yani asarning kompazitsiyasi (joylashuvi), ranglar jilosi, asar g'oyasi, qo'llanilgan texnika kabi birin-ketinlikda taxlil qilishi lozim. Shundan so'ng asar haqidagi rassomning ichki kechirmalari va badiiy ifodasi bilan tanishib chiqiladi. Asar haqida umumiy xulosa qilinadi. Ko'rib turganizdek dekorativ rangtasvir san'ati ham o'z falsafasiga ega soha xisoblanadi. Uni tub mohiyatiga yetish uchun kishidan chuqur tafakkur, yuqori dunyo qarash talab qiladi. Bu sohani kengayishi yoshlarni kitobxonlikka, ma'naviy kuksalishga va shu bilan birga jamiyatimizni ma'naviy butunligini yanada mustaxkamlashishiga tasviriy san'at sohasini yanada rivojlanishiga olib keladi.